

**ACCESORII VESTIMENTARE,
FIBULE DIN NECROPOLA DE LA BARCEA
CULTURA SÂNTANA DE MUREȘ-CERNEAHOV
SECOLUL AL IV-LEA D. CHR.**

Stela ȚAU^{*}, Mircea NICU^{}**

Key words: Sântana de Mureș-Cerneahov Culture, 4th century AD, fibulas, Barcea necropolis, morminte.

Dintre piesele vestimentare din necropola de la Barcea, jud. Galați, fibulele ocupă un loc important datorită varietății lor. În cele 167 de morminte dezvelite în necropolă s-au descoperit 60 de fibule din care 58 în morminte de incinerare și înhumare și 2 passim. Dintre acestea numai la 47 li s-a putut determina tipul, restul fiind puternic deteriorate datorită oxidării puternice de-a lungul timpului.

În marea lor majoritate au fost realizate din bronz, argint, argint cu foiță de aur și fier.

Poziția fibulelor față de schelet era diferită de la mormânt la mormânt; pe partea stângă sau dreaptă a toracelui, sub omoplat, sub craniu sau chiar printre vasele apropiate de schelet.

În 9 morminte de înhumare s-au descoperit câte două fibule pereche așezate în zona claviculei stângi și a celei drepte, cum a fost în cazul mormintelor 12, 18, 71, 104, 127, 129, 131, 148; iar în trei morminte - 50, 105, 116 s-au descoperit câte două fibule nepereche. La mormântul 127 cele două fibule descoperite erau așezate pe partea dreaptă, una spre umărul drept, iar a doua mai jos pe coaste.

După modul cum au fost realizate, fibulele din necropola de la Barcea din secolul al IV-lea d. Chr. le putem împărți în cinci tipuri.

Tipul I - Fibule cu piciorul întors pe dedesubt și înfășurat.

Tipul II - Fibule cu portagrafa fixă.

Tipul III - Fibule cu semidisc și placă romboidală la picior.

Tipul IV - Fibule cu butoni în formă de bulbi de ceapă.

Tipul V - Fibule de fier.

Unele dintre tipurile amintite mai sus au variante pe care le vom discuta în ordinea descrierii fiecărui tip.

Tipul I - Fibule cu piciorul întors pe dedesubt și înfășurat. Aici sunt cuprinse marea majoritate a fibulelor din necropolă. Toate sunt realizate din bronz, excepție face una singură care este de argint. Acest tip de fibulă este răspândit într-un areal foarte mare, în care este inclus și teritoriul României.

După felul cum este realizat resortul la acest tip de fibule distingem două variante:

Varianta I.1

Fibula este realizată dintr-o singură bucată, are piciorul întors pe dedesubt și înfășurat, resortul este o continuare a arcului și este răsucit în patru spire formând o buclă peste arc. Din această variantă face parte o singură fibulă descoperită în mormântul 50-51 (unde a mai apărut o a doua fibulă, tot din argint, cu semidisc și picior romboidal. Aceasta din urmă s-a descoperit sub omoplatul stâng, iar prima imediat deasupra scheletului în pământul de umplutură). Mormântul 50-51 s-a descoperit în partea de nord a sectorului A (Pl. 5, I.1).

Corpul fibulei este îngust, arcul ușor curbat și triunghiular în secțiune. Pe corp și pe picior au fost adăugate ca decor patru inele perlate: două delimitează arcul și două piciorul.

^{*} Stela Țau, Galați, str. Călugăreni, nr. 23, bl. T 2, ap. 48.

^{**} Mircea NICU, Tecuci, str. George Coșbuc, nr. 3, Jud. Galați.

Pentru înfrumusețarea ei a fost introdus prin resort un ax realizat dintr-o sârmă de fier învelit cu o foiță de argint, ce a fost fixat la cele două capete cu două inele din sârmă de argint (Pl. 1, fig. 1). Prin modificarea apărută la acest exemplar nu va schimba cu nimic apartenența ei la tipul de fibulă amintit mai sus. Face parte din tipul ungar denumit de O. Almgren 166¹, sau tipul ușor dezvoltat în spațiul dintre Dunăre și Tisa.

În arealul românesc al culturii Sântana de Mureș, acest tip de fibulă s-a descoperit în mormântul 57 la Mogoșani², o fibulă de argint, în mormântul 4 la Sultana³, în mormântul 46 la Sântana de Mureș⁴ și o fibulă de bronz la Fântânele⁵.

După părerea unor cercetători⁶ acest tip de fibulă se găsește răspândită în partea vestică a arealului culturii Sântana de Mureș-Cerneahov și au o circulație în tot secolul al IV-lea d. Chr. și până în secolul al V-lea d. Chr.⁷

Variantă I.2

În această variantă au fost incluse fibulele din două părți, cu piciorul întors pe dedesubt și înfășurat, cu spirala resortului dintr-o singură bucată. După modul cum este prins resortul, această variantă se împarte în trei subvariante:

I.2a. Din această subvariantă face parte o singură fibulă de bronz descoperită în mormântul 24 care se află în partea sudică a sectorului B din planul necropolei (Pl. 5, I. 2a). Starea ei este precară; resortul, acul și portagrafa lipsesc, s-au distrus datorită umidității, ce a rămas este acoperit cu un strat gros de oxid (P2. I, 2a).

Resortul acestei fibule a fost prins de arc cu ajutorul unui manșon care s-a continuat din corpul fibulei și s-a răsfrânt spre exterior. Prin acesta a trecut axul resortului.

Un alt exemplar dar din argint s-a descoperit în mormântul 72 din necropola Valea Seacă⁸. Acest tip de fibulă este rară în cultura Sântana de Mureș-Cerneahov în România.

I.2b. Fibule cu piciorul întors pe dedesubt și înfășurat, cu spirala resortului dintr-o singură bucată. La această subvariantă se observă că spirala este trecută printr-o gaură la extremitatea superioară a arcului; spirala pornește de lângă arc, se înfășoară pe ax până la capăt, apoi se întoarce sub formă de coardă până la extremitatea următoare a axului, înfășoară axul până la arc. Spirala pe ax este fixată la capete de inele care, în foarte multe cazuri, au căzut. Majoritatea fibulelor din această variantă au fost lucrate din bronz, numai în cazul mormântului 148 au fost lucrate din argint. O astfel de subvariantă s-a descoperit în mormintele 23, 25, 71, 72, 87, 91, 93, 128, 131, 132, 148, 165. O parte din fibulele acestei variante sunt simple fără niciun decor, cu secțiunea arcului în segment de cerc, triunghiular sau rectangular în cazul mormintelor 25, 71, 93, 115, 116, 118, 128, 131. La fibulele din mormintele 20 și 23 apar fațete atât pe arc, cât și pe picior, realizate din turnare; la unele exemplare apar incizii sub formă de „x”, aplicate atât pe arc, cât și pe picior. Acest decor s-a întâlnit la fibulele din mormintele 91, 104, 127, 132; sau apare un decor în rețea la baza piciorului

¹ O. Almgren, *Studien über nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte Mit Berücksichtigung der provinzial-römischen und südrussischen Formen*, ediția a 2-a, Leipzig, 1923, gruppe VI, taf. VII, 166; E. Patek, *Verbreitung und Herkunft der römischen Fibeltypen in Pannonien*, Budapesta, 1942, 139; I. Peškař, *Fibeln aus der römischen Kaiserzeit in Mähren*, Praga, 1972, 112, taf. 30.

² Gh. Diaconu, *Mogoșani. Necropola din secolul IV e.n.*, Târgoviște, 1970, p. 819-824, fig. 1.1.

³ C. Isăcescu, B. Ionescu, *Necropola prefeudală din secolul al IV-lea de la Sultana, Com. Mănăstirea, Jud. Ilfov*, în Muzeul Național 3, 1976, 185-190, pl. IV, 1

⁴ I. Kovács, *A marosszentannai népvándorlások temető*, în *Dolgozatok. Travaux de la Section numismatique et archéologique du Musée National de Transylvanie*, III, Cluj, 1912, p. 250-342, fig. 61-63.

⁵ G. Marinescu, C. Gaiu, *Die Necropole bei Fântânele „Rât”, Gem. Matei, jud. Bistrița-Năsăud aus dem 4. Jahrhundert u.Z.*, în *Dacia N.S.*, XXXIII, 1989, p. 125-143, fig. 3A.

⁶ I. Ioniță, *Die Fibeln mit ungeschlagenem Fuss in der Sântana de Mureș-Černjachov-Kultur*, în E. Straume, E. Skar (Hrsg.), *Peregrinatio Gothica III*, Oslo, 1992, p. 77-90, fig. 1; fig. 6, 1.

⁷ I. Ioniță, *Die Fibeln mit ungeschlagenem Fuß Almgren Gruppe VI, 1*, în J. Kunow (Hrsg.), *100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren. Internationale Arbeitstagung 25-28 Mai 1997 in Kleinmachnow, Land Brandenburg, Wünsdorf 1998*, p. 234.

⁸ V. Palade, *Așezarea și necropola de la Bârlad - Valea Seacă (sfârșitul secolului al III-lea - a doua jumătate a secolului al V-lea)*, București, 2004, p. 500, fig. 164, 2.

fibulei de la mormântul 72 (Pl. 2. I.2b, 3, 4, 5, 6, 7, 8,9).

Fibulele prezentate în această subvariantă ocupă un loc important chiar central în sectorul C din planul necropolei, apoi trei în sectorul A și două în partea de sud-est a sectorului B (Pl. 6, I.2b). În România s-au descoperit în următoarele necropole: Sântana de Mureș⁹, Izvoare¹⁰, Târgșor¹¹, Spanțov¹², Mogoșani¹³, Lețcani¹⁴, Sultana¹⁵, Valea Seacă¹⁶, Lunca¹⁷, Budești¹⁸. Fibulele din această subvariantă au fost încadrate în a treia fază a culturii Sântana de Mureș-Cerneahov și în perioada C 3b¹⁹.

I.2c. Fibule cu piciorul romboidal întors pe dedesubt și înfășurat, cu spirala resortului dintr-o singură bucată. Are același sistem de înfășurare a spiralei pe ax, ca la subvarianta I.2b, numai că are picior romboidal. Din această subvariantă fac parte șase fibule, toate au fost lucrate din bronz și au fost descoperite în mormântul 18 - fibule pereche, 22, 47, 96, 130. Au arcul în bandă rectangulară sau semicerc.

Acest tip de fibulă (Pl. 6, I.2c, 1, 4) este răspândit în toate cele trei sectoare ale necropolei, un exemplar în nord-vestul sectorului A, alt exemplar chiar în nordul sectorului B, iar patru exemplare în sectorul C, destul de distanțate între ele (două în vest, una spre sud-est, iar ultima către vest-nord-vestul sectorului) ca și cum ar înconjura restul mormintelor. Din materialul publicat până în prezent acest tip de fibulă s-a descoperit la Târgșor²⁰, la Independența²¹, Miorcani²², Lețcani²³ în Transilvania la Sântana de Mureș²⁴. După cum observăm, această subvariantă este întâlnită în aria culturii Sântana de Mureș-Cerneahov dar nu cantitativ și este datată în a doua jumătate a secolului al IV-lea d. Chr. de către A. K. Ambroz în subgrupa a 3-a, seria a III-a²⁵.

Aceste fibule se întâlnesc în așezările și necropolele de tip Sântana de Mureș de pe teritoriul României și aria acestei culturi, pe la mijlocul secolului al IV-lea d. Chr. și chiar până la sfârșitul lui.

Varianta I.3

Fac parte fibule cu piciorul întors și înfășurat pe dedesubt, cu spirala resortului executată din trei bucăți de sârmă, activă fiind numai partea centrală. Resortul acestor fibule este lung, sârma înfășurată de o parte și de alta a părții active și este numai pentru decor. Resortul la capete este fixat cu niște inele. Această variantă o întâlnim numai în două cazuri la mormintele 108, 129 și au fost realizate din bronz. Fibula de la mormântul 129, are arcul rectangular, iar ca decor are pe margine o linie incizată (Pl.3, 5, 6; Pl. 7, I.3). Acest tip de fibule s-a descoperit în sectorul C, delimitând centrul necropolei spre est.

În aria culturii Sântana de Mureș-Cerneahov întâlnim frecvent astfel de fibule la Izvoare²⁶,

⁹ I. Kovács, *op. cit.*, fig. 21, 2a; 36, 1a, 3a.

¹⁰ R. Vulpe, *Izvoare. Săpăturile din 1936-1948*, București, 1957, fig. 329, 2.

¹¹ Gh. Diaconu, *Târgșor. Necropola din secolele III-IV e.n.*, București, 1965, pl. LXXIV, 2; pl. LXXVII, 7.

¹² B. Mitrea, C. Preda, *Necropole din secolul al IV-lea e. n. în Muntenia*, București, 1966, fig. 122, 1, 2; 128, 1, 2.

¹³ Gh. Diaconu, 1970, *op. cit.*, fig. 12, 1, 2, 3, 8, 10, 12.

¹⁴ C. Bloșiu, *Necropola din secolul al IV-lea e.n. de la Lețcani (Jud. Iași)*, în *Arheologia Moldovei*, VIII, 1975, 203-280, 13, 3; 20, 3.

¹⁵ C. Isăcescu, B. Ionescu, *op. cit.*, Pl. IV, 2, 3, 4.

¹⁶ V. Palade, *op. cit.*, fig. 107, 3; 161, 3.

¹⁷ I. Dragomir, *Necropola birituală. Sântana de Mureș-Cerneahov*, în *Danubius XIX*, 2001, Galați, 5-193, fig. 15, 4.

¹⁸ V. Vornic, *Așezarea și necropola de tip Sântana de Mureș-Černjachov de la Budești*, Chișinău, 2006, 81, 5; 85, 6.

¹⁹ I. Ioniță, *Chronologie der Sântana de Mureș-Černjachov-Kultur (I)*, în J. Kmieciński (Hrsg.), *Peregrinatio Gothika I (Archaeologica Baltica VII)*, Łódź, 1986, 82.

²⁰ Gh. Diaconu, 1965, *op. cit.*, 281, CXXXI, 8.

²¹ B. Mitrea, C. Preda, *op. cit.*, 292, 131, 1.

²² I. Ioniță, *Necropola din secolul IV e. n. de la Miorcani, jud. Botoșani*, în *Cercetări Istorice*, N.S., 1974, 86, 1,1.

²³ C. Bloșiu, *op. cit.*, 212, 11, 3.

²⁴ I. Kovács, *op. cit.*, 78, 1, 2.

²⁵ A. K. Ambroz, *Fibuly juga evropejskoj časti SSSR II v. do n. é. - IV v. n. é. Archeologija SSSR. Svod archeologičeskich*, D1-30, Moskva, 1966, pl. 12, 8-11; pl. 25, 1, 4.

²⁶ R. Vulpe, 1957, *op. cit.*, fig. 329, 1, 3.

Târgșor²⁷, Miorcani²⁸, Valea Seacă²⁹, Mihălășeni³⁰, Budești³¹ și Kosanovo³².

Varianta I.4

Din această variantă fac parte acele fibule cu piciorul întors și înfășurat pe dedesubt cu spirala resortului executată din două bucăți de sârmă, unde ambele segmente sunt active. Partea centrală a resortului are aceeași funcție ca la varianta 3, iar segmentul al doilea pleacă de la o extremitate a axului resortului înfășurându-se pe ax, dublează coarda existentă și se continuă pe ax până la extremitatea cealaltă a axului. Și această variantă are la capete inele pentru fixat resortul. În necropola de la Barcea s-au descoperit patru exemplare în mormintele 101, 105, 129, 167 (Pl. 3, 7, 8, 9); toate sunt lucrate din bronz, având arcul în secțiune triunghiulară, semicerc sau rectangulară. În planul necropolei observăm că trei piese s-au descoperit în zona centrală a sectorului C și una în capătul de nord a sectorului A (Pl. 7, I.4).

Această variantă cunoaște o largă răspândire în necropolele de tip Sântana de Mureș-Cerneahov la Sântana de Mureș³³, Târgșor³⁴, Independența³⁵, Kosanovo³⁶, Valea Seacă³⁷, Lunca³⁸, Mihălășeni³⁹ și Budești⁴⁰.

Aceste două variante I.3 și I.4 sunt încadrate de către Ambroz în grupa 16, varianta 2⁴¹ și au o dezvoltare de la sfârșitul secolului al III-lea d. Chr. și până în mijlocul secolului al IV-lea. După încadrarea lui I. Ioniță, aceste fibule aparțin etapei a II-a datată la sfârșitul lui C 2 și C 3a⁴².

Tipul II - Fibule cu portagrafa fixă

În acest tip fac parte doar trei fibule descoperite în mormintele 49, 107, 109; toate de înhumăție. După modul cum sunt construite se pot distinge în acest tip două variante: fibule dintr-o singură bucată cu portagrafa fixă (Pl.4, II.1) și fibulă cu portagrafa fixă și spirala resortului executată dintr-o singură bucată (Pl.4, II.2,3).

Varianta II.1

Din această variantă face parte fibula din mormântul de înhumăție 107 care s-a descoperit în centrul sectorului C al necropolei (Pl. 8, II.1). Este realizată din bronz, are corpul executat dintr-o singură bucată, arcul curbat cu profil rombic și picior dreptunghiular. Spirala care este în continuarea capului fibulei se răsuțește pe deasupra, formează o buclă, apoi după o altă răsucire coboară pe sub arc spre picior (Pl. 4, 1). Pe arc pe cele două fețe ale rombului are un decor format din două șiruri de puncte incizate.

Această variantă II.1 este răspândită în fostele provincii romane din centrul Europei, în Mähren, în sud-vestul Slovaciei, Polonia, Austria de Jos, Ungaria, deci în perioada imperiului roman târziu și făcea parte din fibulele militare. Este datată la sfârșitul secolului al III-lea d. Chr. și va circula până la sfârșitul secolului al IV-lea d. Chr.⁴³. Până în prezent în necropolele din România nu s-a descoperit acest tip de fibulă.

²⁷ Gh. Diaconu, 1965, *op. cit.*, pl. CIV, 9; CXI, 6.

²⁸ I. Ioniță, 1974, *op. cit.*, fig. 1, 5.

²⁹ V. Palade, *op. cit.*, fig. 116, 4, 5; 125, 4.

³⁰ O. L. Șovan, *Necropola de tip Sântana de Mureș-Černjachov de la Mihălășeni (Jud.Botoșani)*, 2005, pl. 302, 2a, 2b, 2c.

³¹ V. Vornic, *op. cit.*, fig. 116, 6; 117, 4, 7.

³² A. A. Kravčenko, *Kosanovskij mogil nik*, în *MIA*, 139, 1967, p. 77-139, pl. IX, 2, 3, 18.

³³ I. Kovács, *op. cit.*, fig. 83, 2a.

³⁴ Gh. Diaconu, 1965, *op. cit.*, pl. XXXIII, 3.

³⁵ B. Mitrea, C. Preda, *op. cit.*, fig. 107, 3, 4.

³⁶ A. A. Kravčenko, *op. cit.*, pl. IX, 15, 30.

³⁷ V. Palade, *op. cit.*, fig. 179, 3; fig. 190, 4; fig. 200, 2.

³⁸ I. Dragomir, *op. cit.*, fig. 18, 8.

³⁹ O. L. Șovan, *op. cit.*, pl. 301, 6; pl. 302, 7, 8.

⁴⁰ V. Vornic, *op. cit.*, fig. 116, 1.

⁴¹ A. K. Ambroz, *op. cit.*, 66.

⁴² I. Ioniță, 1992, *op. cit.*, 82.

⁴³ I. Peškař, *op. cit.*, pl. 37, 4, 9.

Varianta II.2

Cele două fibule care fac parte din această variantă s-au descoperit în mormintele de înhumăție 49 și 109 (Pl. 4, II.2, 2, 3). Mormântul 49 s-a descoperit în partea de nord a sectorului A (Pl. 8, II.2, 2/3). Fibula are arcul în bandă rectangulară în secțiune. Un astfel tip de fibulă o găsim la O. Almgren la poziția 169⁴⁴ și este datată în secolul al IV-lea d. Chr.⁴⁵ Aceeași datare o are și cea de a doua fibulă din mormântul 109, descoperit în sectorul C al necropolei (Pl. 8, II.2, 3), care a cunoscut o dezvoltare în regiunea nordică a Mării Negre și este răspândită în cultura Cerneahov din sud-estul Ucrainei⁴⁶. În necropolele din România s-a descoperit la Târgșor⁴⁷, Lețcani⁴⁸, Valea Seacă⁴⁹ și Budești⁵⁰.

Ambele fibule din această variantă, sunt în general destul de rare în necropolele de tip Sântana de Mureș-Cerneahov și sunt datate în cursul secolului al IV-lea d. Chr.

Tipul III - Fibule cu semidisc și placă romboidală la picior

Din acest tip fac parte trei fibule care s-au descoperit în mormintele 11, 50, 59. Două sunt descoperite în morminte de înhumăție, 11 și 50 și cea de a treia într-un mormânt de incinerație. Mormintele 11 și 59 se află în partea de nord-vest a sectorului B, iar mormântul 50 în partea de nord a sectorului A din planul necropolei (Pl. 9, III.1 și III.2). Toate cele trei fibule sunt realizate din argint, dar cea din mormântul de incinerație 59 face parte din rândul fibulelor ornamentate; pe suportul de argint a fost aplicată o foiță de aur. Deoarece fibula din mormântul 50 - îi lipsește resortul, nu putem s-o încadrăm tipologic. În același mormânt a mai fost descoperită o fibulă dintr-o singură bucată, pe care am prezentat-o mai la început. Astfel cele două fibule din mormintele 11 și 59 se împart în două variante: III.1 - fibulă cu semidisc și placă romboidală cu un singur resort; III.2 - fibulă cu semidisc și placă romboidală la picior cu două resorturi.

Varianta III.1

Fibula din mormântul 11 este realizată din argint, a fost trecută prin foc, piciorul și arcul lipsesc, s-a păstrat numai semidiscul, care este puternic deteriorat, are un singur resort lung montat pe un ax de bronz, pe care este înfășurat sârma resortului. La cele două capete s-a fixat câte un manșon din tablă de argint striată. La baza discului este o sârmă perlată de argint. Această variantă de fibulă cu semidisc și picior romboidal o întâlnim în arealul culturii Sântana de Mureș-Cerneahov la Sântana de Mureș⁵¹, Spanțov⁵², Izvorul⁵³, Mogoșani⁵⁴, Lețcani⁵⁵, Valea Seacă⁵⁶, Lunca⁵⁷, Mihălășeni⁵⁸. Această variantă de fibulă a fost datată pe baza monedelor descoperite în a doua jumătate a secolului al IV-lea d. Chr.⁵⁹.

Varianta III.2

Din această variantă face parte cea de a doua fibulă din mormântul de incinerație 59 (Pl. 4, III. 2,6).

Datorită cremației această piesă a avut de suferit - nu mai are al doilea resort dar se observă orificiul pe unde ar fi trebuit să treacă axul - lipsesc și părțile laterale ale primului resort și acul. Partea de jos a piciorului este modificată, iar o parte din foița de aur ce acoperea piciorul a dispărut,

⁴⁴ O. Almgren, *op. cit.*, taf. VII, 169.

⁴⁵ *Ibidem*, 87.

⁴⁶ A. K. Ambroz, *op. cit.*, pl. 10, 18, 19.

⁴⁷ Gh. Diaconu, 1965, *op. cit.*, pl. CXIII, 2.

⁴⁸ C. Bloșiu, *op. cit.*, fig. 26, 3.

⁴⁹ V. Palade, *op. cit.*, fig. 203, 1; 214, 6.

⁵⁰ V. Vornic, *op. cit.*, p. 196, fig. 87, 14; fig. 119, 6.

⁵¹ I. Kovács, *op. cit.*, fig. 52, 3a-4a.

⁵² B. Mitrea, C. Preda, *op. cit.*, fig. 87, 3.

⁵³ *Ibidem*, fig. 210, 1.

⁵⁴ Gh. Diaconu, 1970, *op. cit.*, fig. 12, 13, 14.

⁵⁵ C. Bloșiu, *op. cit.*, fig. 30, 5.

⁵⁶ V. Palade, *op. cit.*, fig. 138, 2.

⁵⁷ I. Dragomir, *op. cit.*, fig. 14, 4, 5.

⁵⁸ O. L. Șovan, *op. cit.*, pl. 163 B, 1, 2.

⁵⁹ A. K. Ambroz, *op. cit.*, p. 82.

precum și ornamentul care desigur a existat. A rămas decorat numai semidiscul și arcu.

Semidiscul fibulei este acoperit cu foiță de aur și decorat în tehnica „au repousse”; în această foiță orfevrierul a decupat trei orificii rotunde, unde au fost montate trei pietre roșii, probabil almandine. Foița ce înconjoară pietrele are un decor realizat prin ciocănire ce imită o sârmă perlată.

Această foiță de aur a fost prinsă prin nituri de placa de argint a fibulei, iar marginea ei a fost fixată cu o sârmă perlată de argint. Butonul de argint de deasupra discului este decorat cu un inel din sârmă perlată.

Arcul fibulei cu profil triunghiular aplatizat este îmbrăcat cu foiță de aur, iar capetele acestuia sunt fixate de inele din sârmă perlată. Pe picior, imediat după arc, se observă cum pe o porțiune, foița de aur s-a sudat de suport datorită temperaturii din timpul incinerării.

Această fibulă aparține stilului policrom specific secolului al IV-lea d. Chr.; multe dintre descoperirile de tip Sântana de Mureș-Cerneahov, în special obiectele de podoabă se circumscriu acestui stil care stă la baza răspândirii în Europa a pieselor decorate cu pietre semiprețioase și smalțuri⁶⁰.

Aceste tipuri de fibule făcând parte dintre obiectele de lux ale vremii, au circulat în arealul culturii Sântana de Mureș-Cerneahov, iar în România, desigur sunt descoperiri mai rare, astfel la Izvorul⁶¹, în nordul Mării Negre la Cherci în Crimeea⁶² și Panticapaeum⁶³. Ambele descoperiri din această regiune au fost datate cu monede ce au circulat aici, la sfârșitul secolului al IV-lea d. Chr. și chiar începutul secolului al V-lea d. Chr.

Tipul IV - Fibule cu butoni în formă de bulbi de ceapă

Din acest tip face parte un fragment de fibulă, ce a fost descoperită „passim” în sectorul C. Această piesă provine de la un incinerat, s-a păstrat numai piciorul și o parte din arc cu profil triunghiular (Pl. 10, IV. 1). Sunt rare aceste tipuri de fibule în cultura Sântana de Mureș-Cerneahov; în România trei piese s-au descoperit în necropola de la Valea Seacă⁶⁴. Ele au fost semnalate și în alte foste provincii romane în secolul al IV-lea d. Chr.⁶⁵ (Patek 1942, 149; Peškař 1972, 137).

Tipul V - Fibule de fier

Din acest tip fac parte trei fibule de fier descoperite în mormintele 8, 74, 83 (Pl. 10, V. 2), toate morminte de înhumatie. Mormântul 8 se află în partea de est a sectorului B, iar mormintele 74 și 83 se află în sectorul C către vest. Toate cele trei fibule sunt în stare fragmentară, puternic oxidate fără miez metalic, datorită umidității din sol. Din această cauză nu putem să facem niciun fel de descriere sau încadrare tipologică. În general acest tip de fibulă se găsește în majoritatea necropolelor din arealul culturii Sântana de Mureș-Cerneahov.

Fibulele aduc un aport mai mare decât alte piese în datarea unei necropole. Dar și restul obiectelor pe care le vom cerceta, catarama, piepteni, pahare de sticlă, vor contribui la stabilirea unei cronologii relative a Necropolei birituale de la Barcea de tip Sântana de Mureș-Cerneahov, ce face parte din antichitatea târzie.

⁶⁰ R. Teodorescu, *Probleme generale ale artei prelucrării metalelor în secolele IV-XIV* în vol. Pagini de artă veche românească de la origini până în secolul al XVI-lea, București, 1979, 16.

⁶¹ B. Mitrea, C. Preda, *op. cit.*, fig. 183, 1.

⁶² A. K. Ambroz, *op. cit.*, 4, 14.

⁶³ *Ibidem*, 5, 1.

⁶⁴ V. Palade, *Fibule cu capete în formă de bulbi de ceapă în necropola de la Bârlad - Valea Seacă*, în SCIV(A) 32, 1981, 3, 437-445.

⁶⁵ I. Peškař, *op. cit.*, 149; E. Patek, *op. cit.*, 137.

**CLOTHING ACCESSORIES,
FIBULAS DISCOVERED IN THE BARCEA NECROPOLIS
SANTANA DE MURES-CERNYAKHOV CULTURE 4TH CENTURY A.D.**

Among the articles of clothing coming from the Barcea necropolis, Galati county, fibulas are particularly important, due to their variety. A number of 60 fibulas were found in the 167 tombs discovered in the necropolis, 58 of which in incineration and inhumation tombs and 2 scattered. The type could only be determined for 47 of the fibulas, the rest of them being too deteriorated from oxidation over a long period of time.

The majority of the fibulas were made of bronze, silver, silver coated with gold leaf and iron.

The position of the fibulas on the skeleton differs from one tomb to another; on the left or the right side of the chest, under the shoulder blade, under the skull or even among the receptacles surrounding the skeleton. Nine inhumation tombs contained one pair of fibulas each, near the left and right collar bones (this is the case of tombs 12, 18, 71, 104, 127, 129, 131, 148); two unmatched fibulas were found in each of the tombs 50, 105 and 116. In tomb 127, the two fibulas were both on the right side, one on the right shoulder and the other one on the ribs.

Depending on their construction, the fibulas from the Barcea necropolis, dating from the 4th century A. D. may be classified into five types:

Type I – fibulas with the foot bent underneath and wrapped (tied foot)

Type II – fibulas with a fixed pinholder

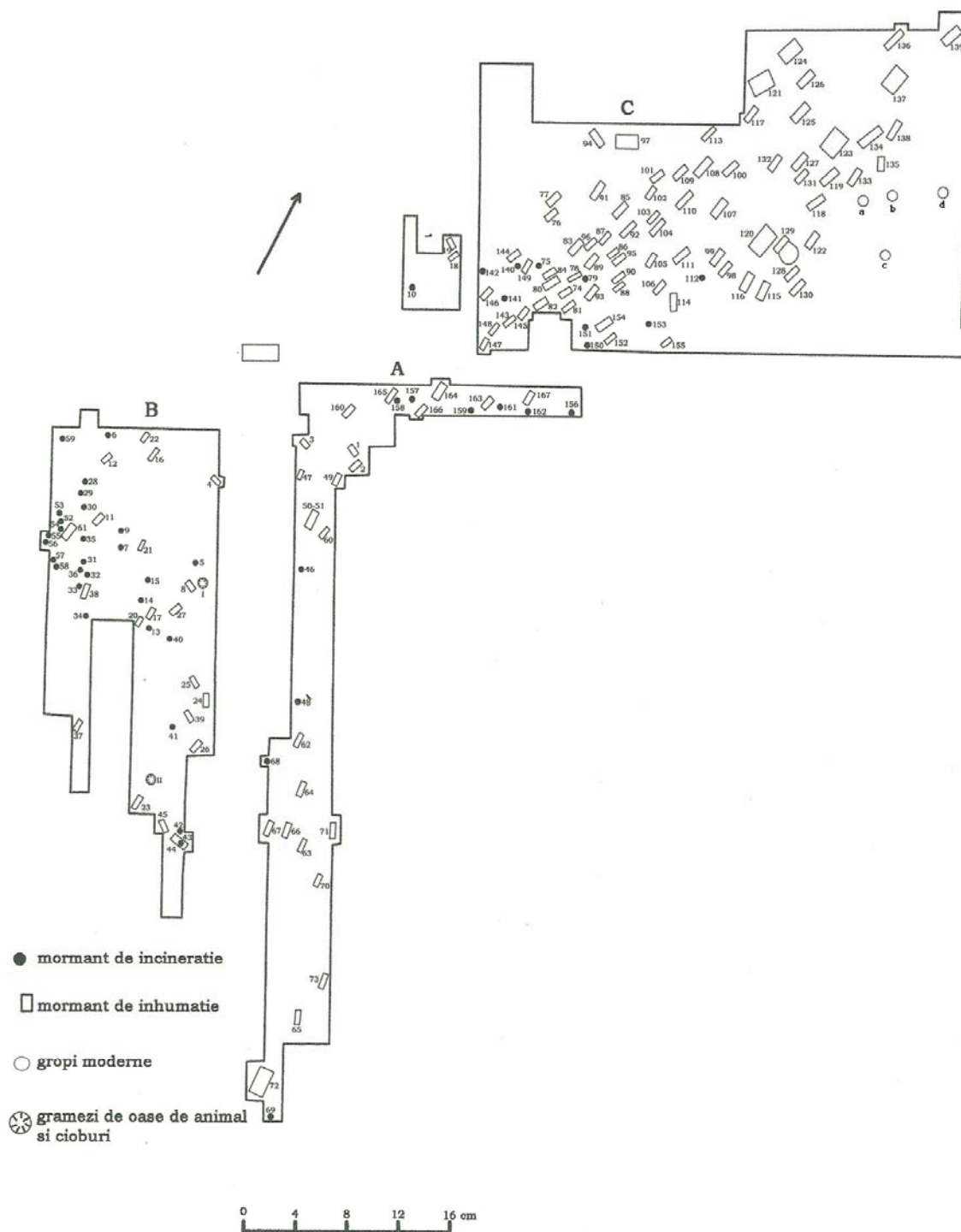
Type III – fibulas with semi-circular head and diamond-shape foot

Type IV – fibulas with onion-shape knobs

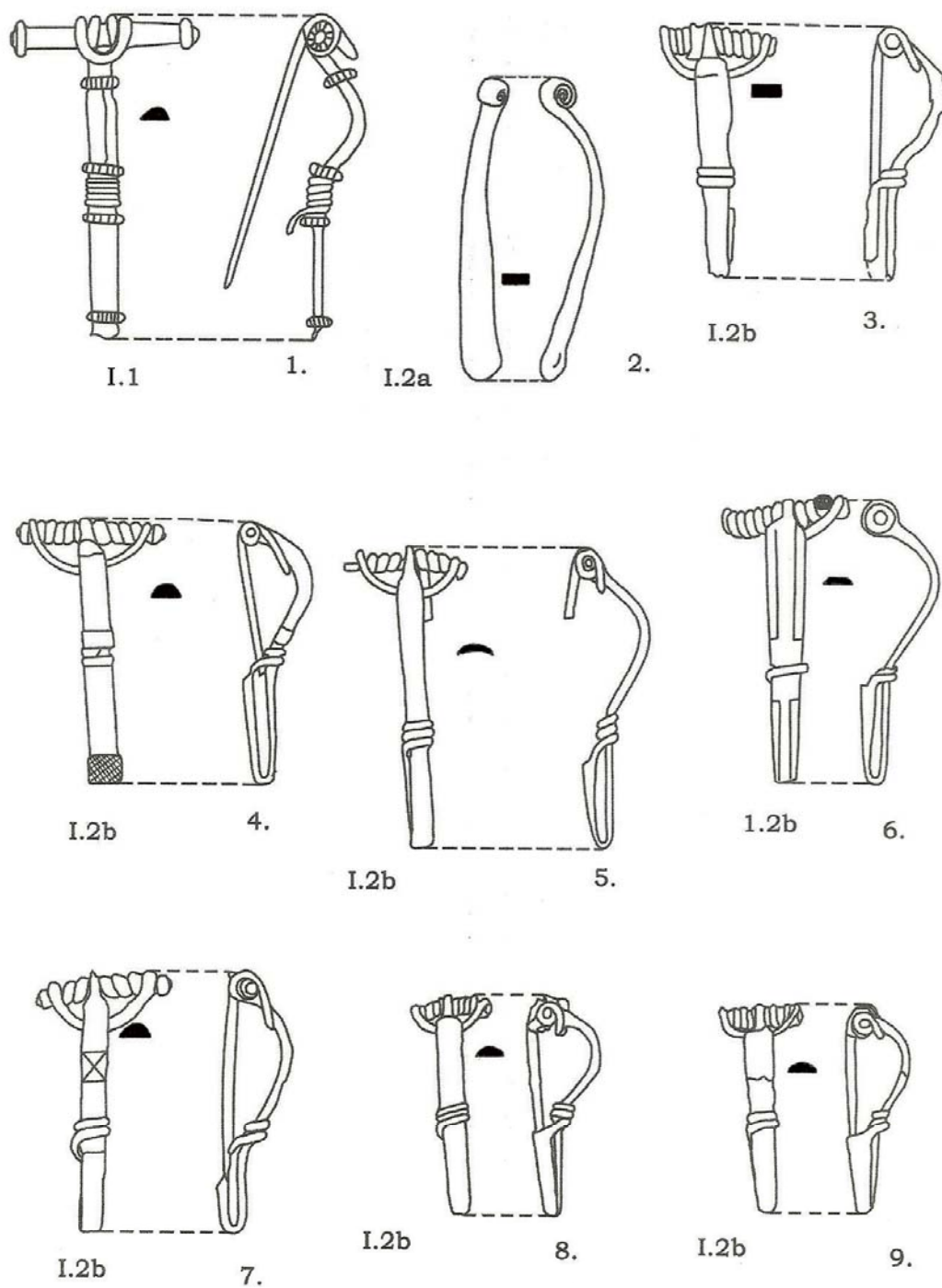
Type V – iron fibulas

For some types of fibulas, variants or even sub-variants that developed in this period of time can be identified.

Fibulas and other clothing accessories such as buckles as well as combs or drinking glasses will help establish a relative chronology of the bi-ritual Barcea necropolis, which belongs to the Late Antiquity.

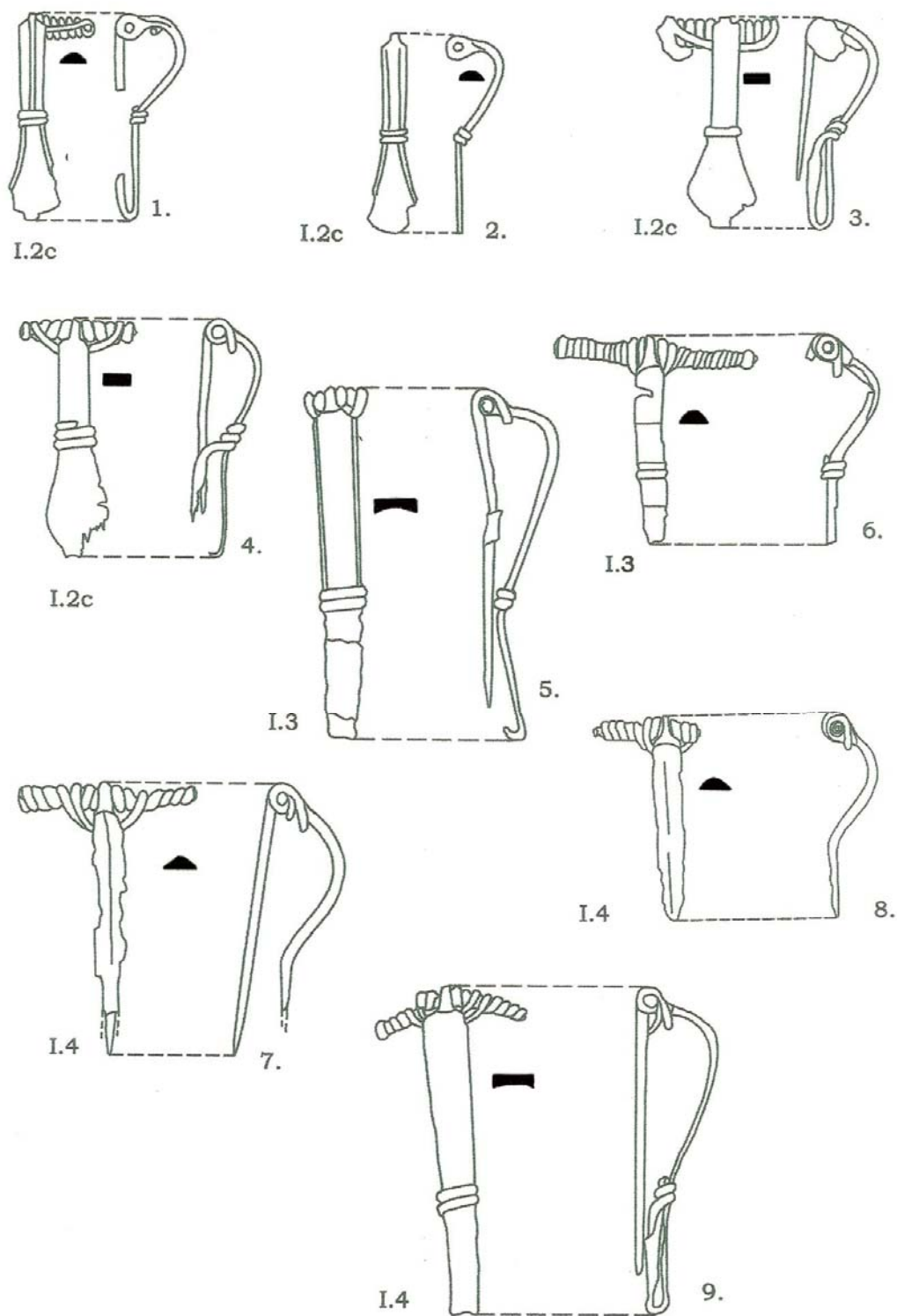

PLANȘA 1.
Necropola birituală Barcea, jud. Galați - plan general.

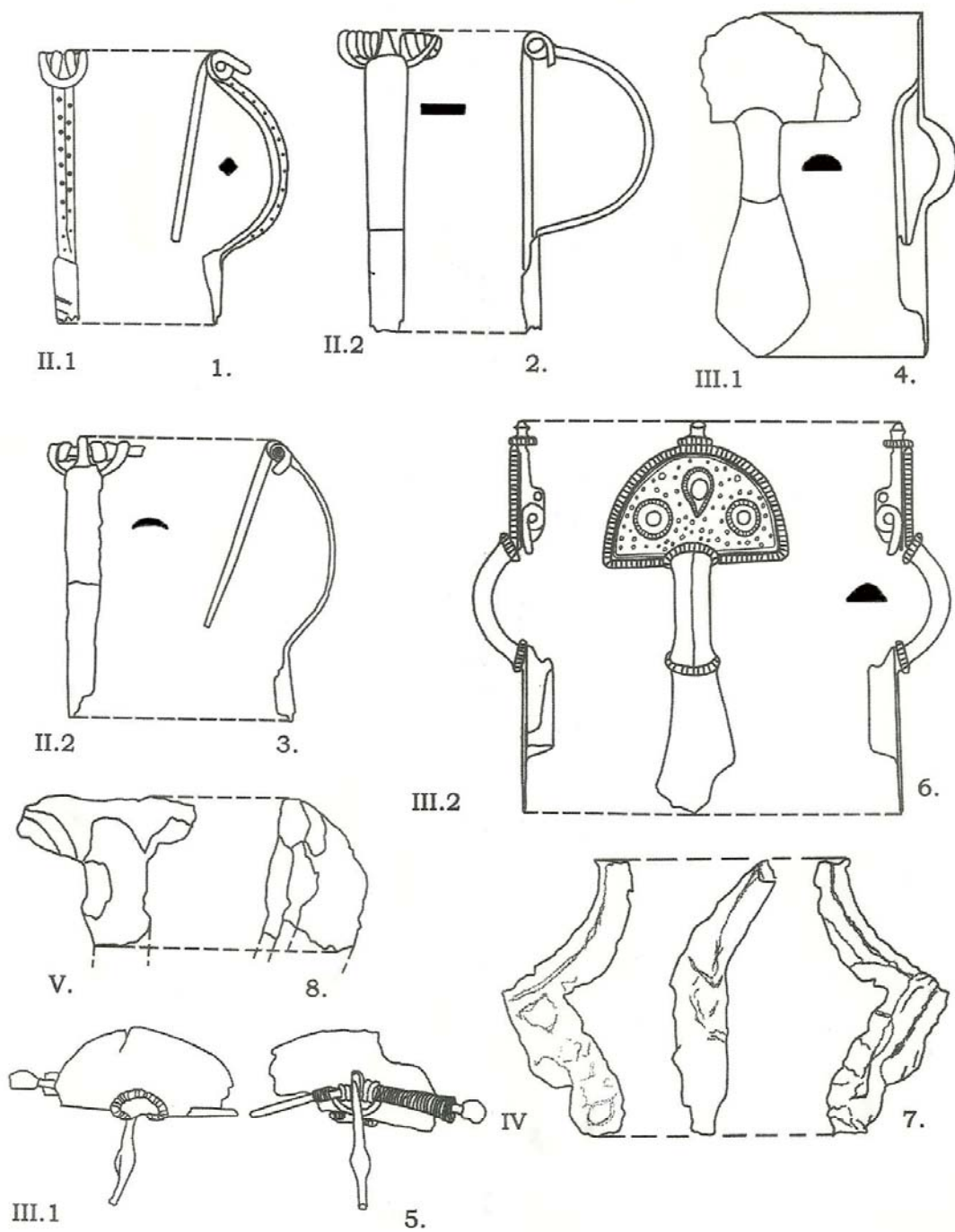

PLANȘA 2.

Fibule tipul I. I.1 (1); I.2a (2); I.2b (3-9)

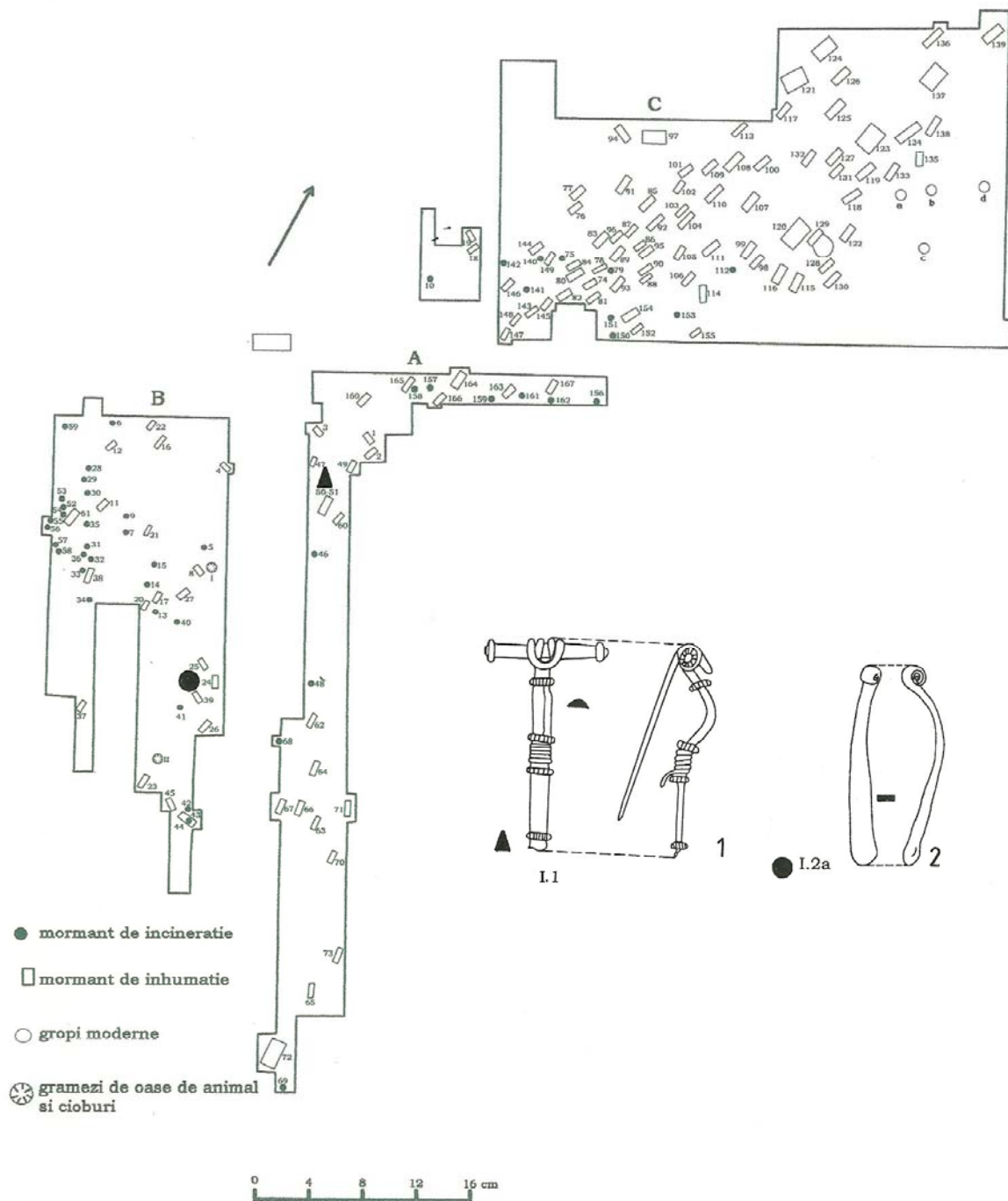

PLANȘA 3.
Fibule tipul I. I.2c (1-4); I.3 (5-6); I.4 (7-9)

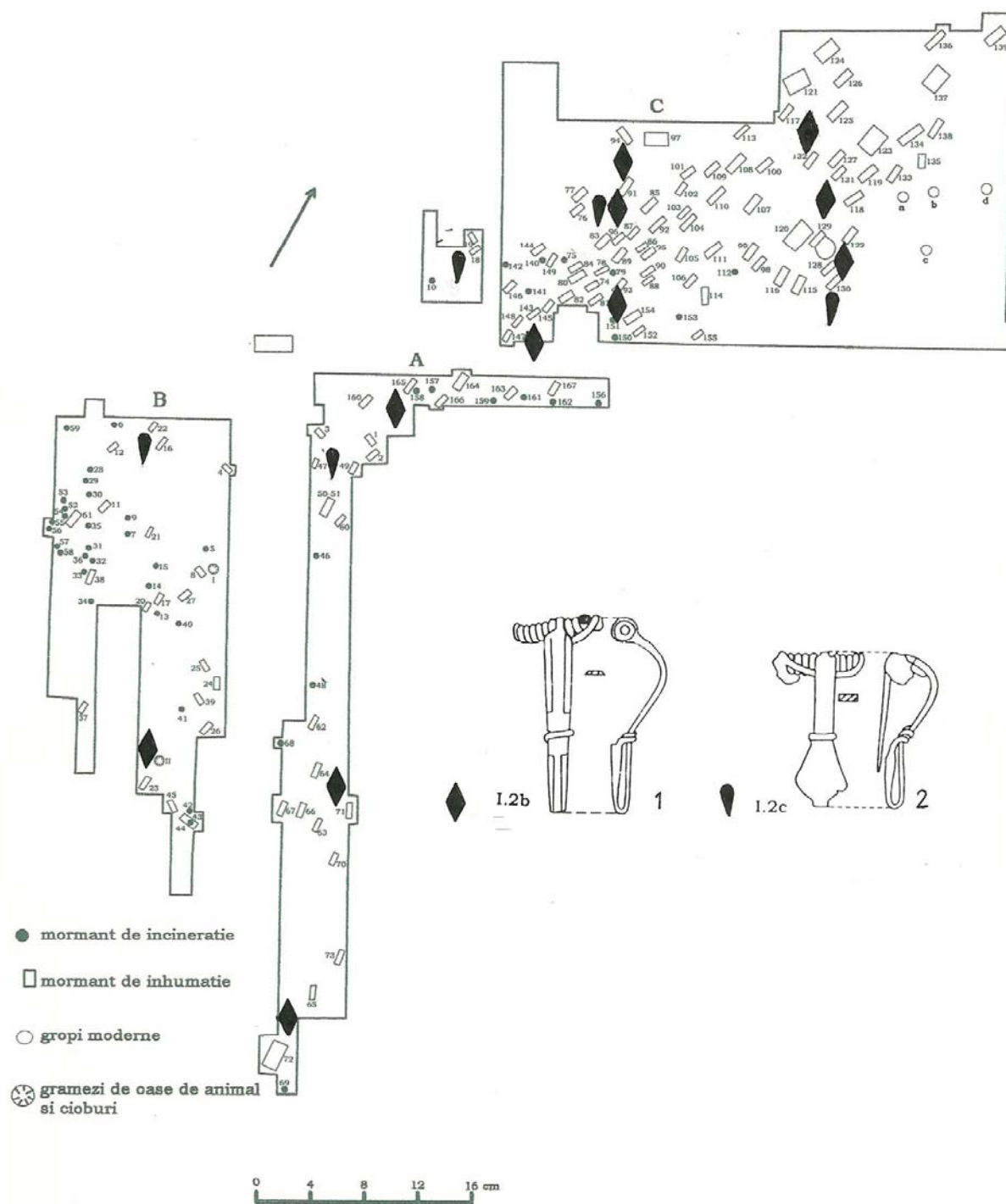

PLANȘA 4.

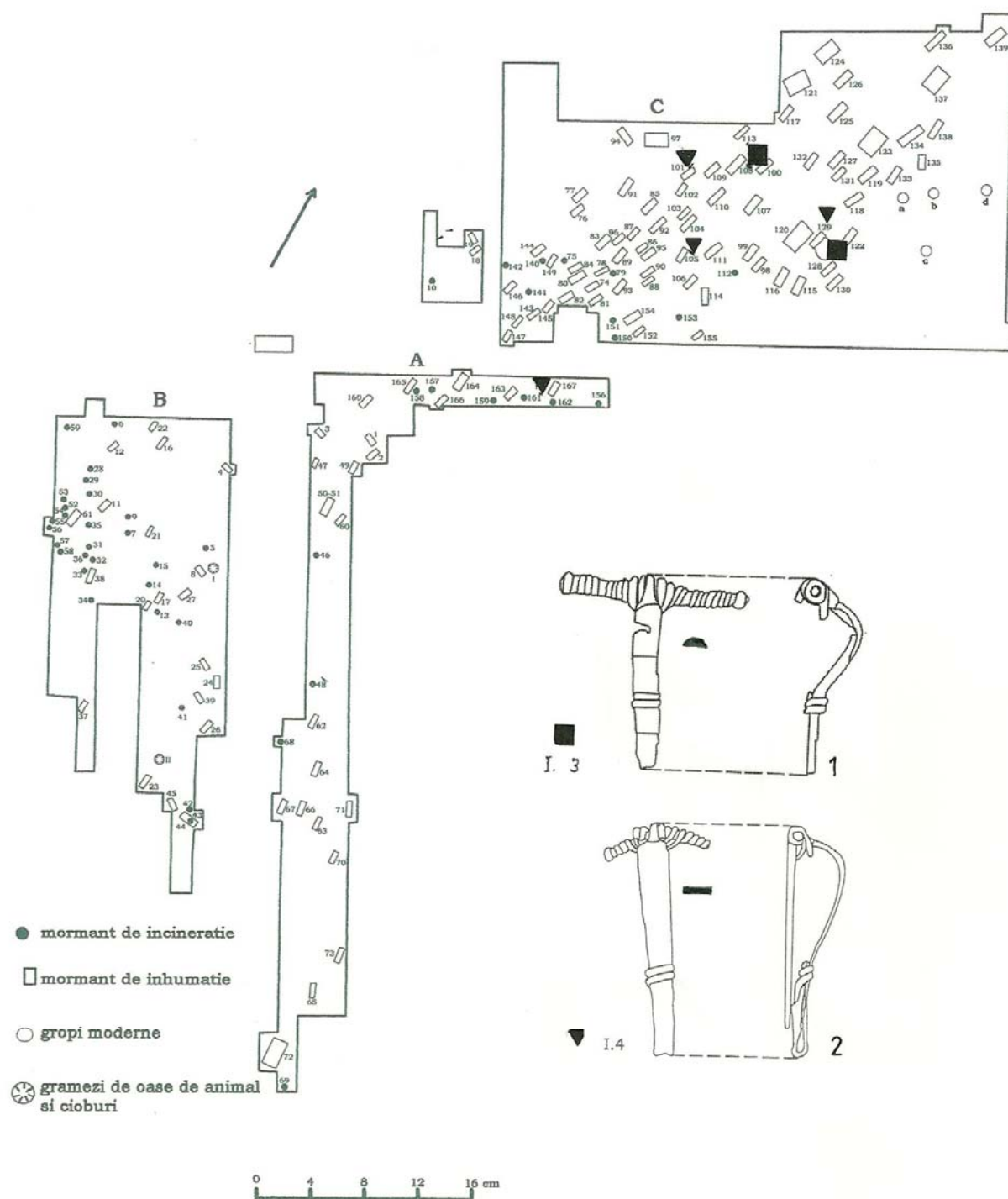
Fibule tipul II. II.1 (1); II.2 (2-3); Fibule tipul III. III.1 (4-5); III.2 (6)
Fibule tipul IV. IV (7); Fibule tipul V. V (8).

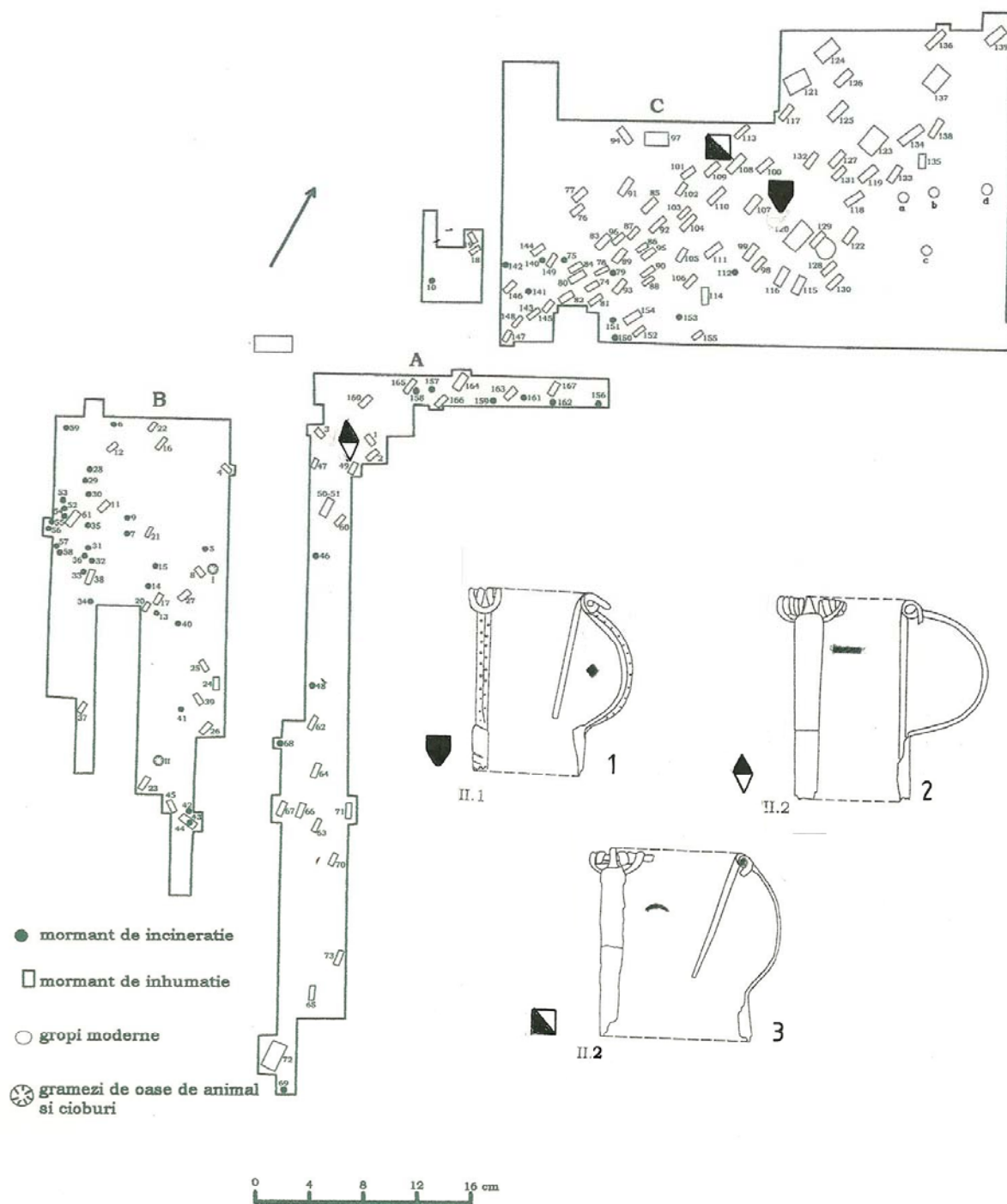
PLANȘA 5.
 Fibule tipul I. Varianta I.1; subvarianta I.2a

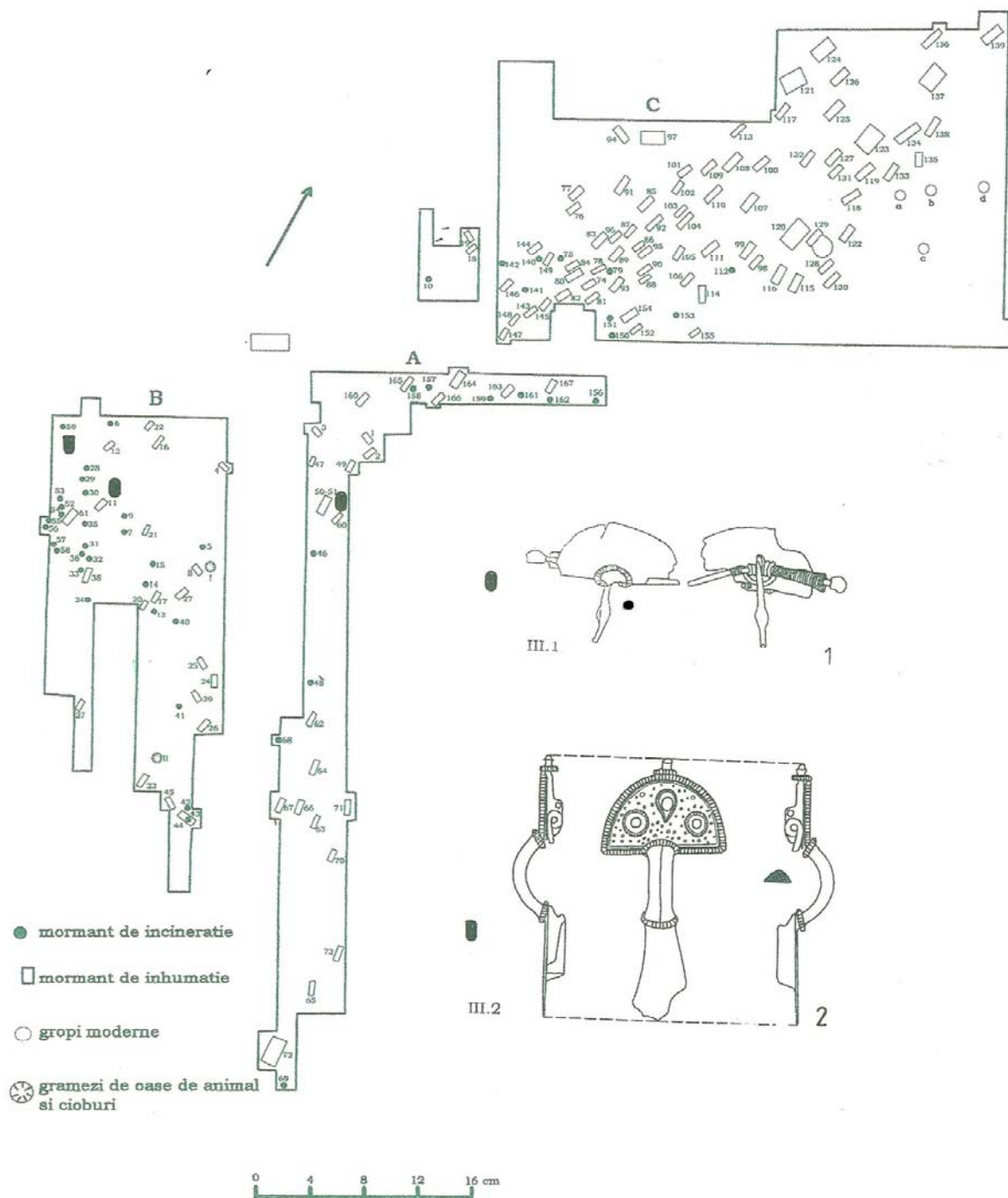
PLANȘA 6.
 Fibule tipul I. Subvarianta I.2b; subvarianta I.2c.

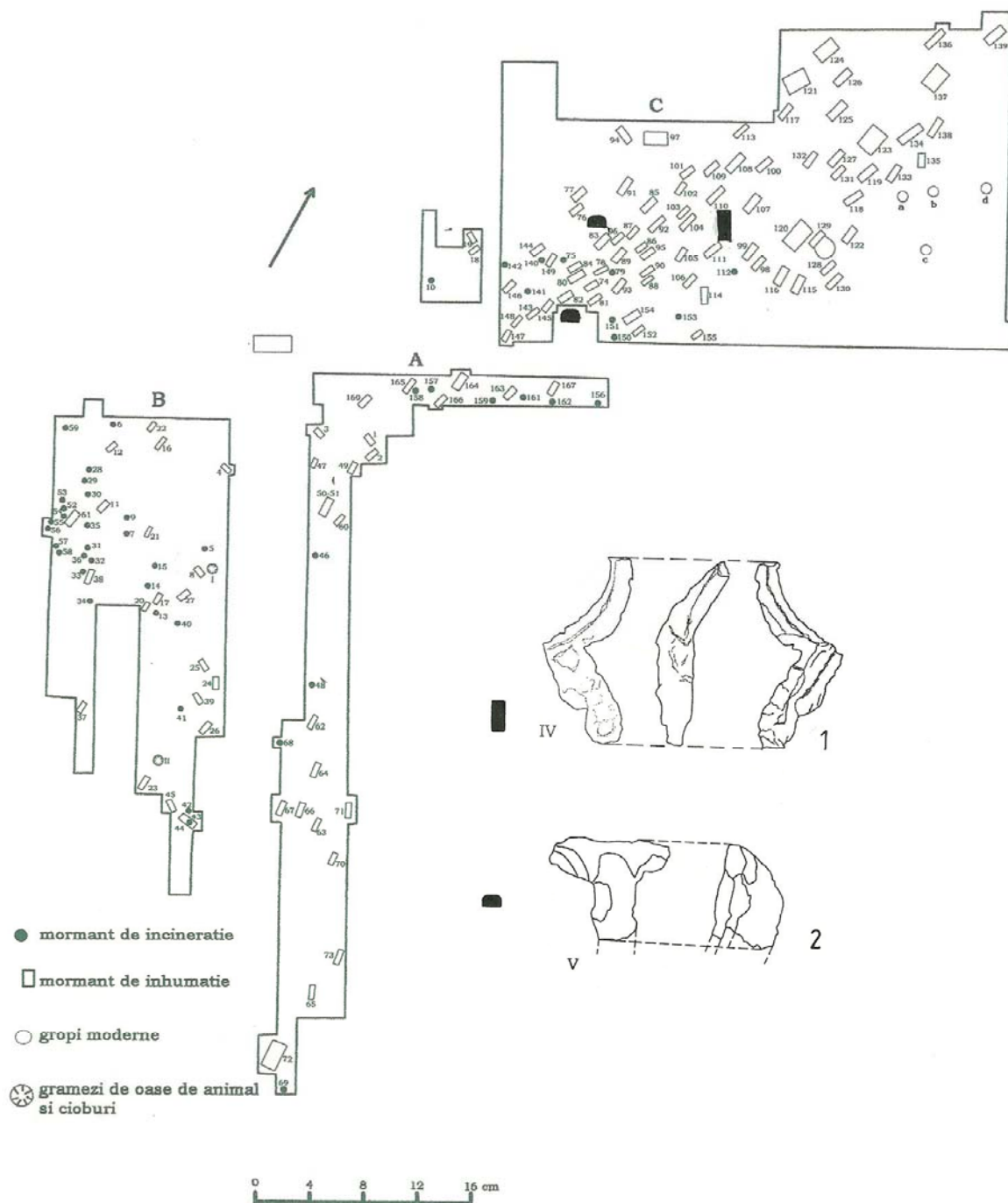
PLANȘA 7.
 Fibule tipul I. Varianta I.3; varianta I.4.

PLANȘA 8.
Fibule tipul II. Varianta II.1; varianta II.2.

PLANȘA 9.
Fibule tipul III. Varianta III.1; varianta III.2.

PLANȘA 10.
Fibule tipul IV și tipul V.